

Müasir tar ifaçılığının istiqamətləri

Məmmədəliyeva Sevil (AMK)

Fakültə: Musiqi tarixi və nəzəriyyəsi

İxtisas: Etnomusiqişünaslıq

Kurs: II

Elmi rəhbər: AMK-nın professoru,

sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru,

əməkdar incəsənət xadimi Fəttah Xalıqzadə

Məlum olduğu kimi bəşəriyyət daima fasiləsiz olaraq inkişaf edir. Bu inkişaf həm elm sahəsində, həm də mədəniyyət və incəsənət sahəsində özünü göstərir. Azərbaycan tar ifaçılığı da milli musiqi mədəniyyətinin bir qolu kimi inkişaf edərək XXI əsrin əvvəllərində bir çox yeniliklərlə diqqəti cəlb etməkdədir. Müasir tar ifaçılığından danışarkən Üzeyir Hacıbəylinin adını xüsusi qeyd etmək lazımdır. Məhz Üzeyir Hacıbəylinin islahatı nəticəsində tar alətində not əsərlərini ifa etmək mümkün olmuşdur. Dahi Üzeyir bəy öz "Azərbaycan musiqi həyatına bir nəzər" məqaləsində Qərb musiqisinin öyrənilməsi ilə yanaşı Şərq musiqisinə də xətər yetirilməməsini tövsiyə edir.

Bizim tədqiqat işimiz müasir ifaçılıqdakı yenilikləri araşdırmaq, yaşadığımız əsrdə mövcud olan tar ifaçılığına gətirilən fərqli ifa tərzlərini nəzərdən keçirərək müasir ifaçılığın müsbət və mənfi cəhətlərini aşkara çıxarmaqdan ibarətdir. İfaçılıq haqqında mövcud olan baxışlar nə qədər əhəmiyyətli olsa da mövzunu tədqiq edərkən ifa proseslərini bilavasitə müşahidə edib dəyərləndirilməyə üstünlük verilmişdir. Əlbəttə ifaçılıqdan danışılarkən ifa olunan alətin quruluşundan danışmaq önəmlidir. Biz də alətin quruluşu və rekonstruksiya ilə bağlı məsələlərə də elmi işimizdə toxunmuşuq və Azərbaycanda tarın rekonstruksiyasının əsasən üç şəxsiyyətin (Sadiqcan, Üzeyir Hacıbəyli, Həmid Vəkilov) adı ilə bağlı olduğunu araşdırmışıq.

Əlbəttə ki, hər bir yeniliyin inkişaf prosesi tarixi ənənələrə da-
yaqlanır. Lakin yeniliklər heç zaman birmənalı qarşılanmır və mü-
rəkkəb maneələrlə dolu bir yol keçməli olur. Musiqi alətinin texniki
imkanları da tarixən inkişaf edir. İfaçılıqda yeniliklər ümumi musiqi
mədəniyyəti kontekstində baş verir və təhsil, bəstəkarlıq sənəti,
yaradıcılıq meylləri və s. amillərlə müəyyən olunur. Bu səbəbdən
bəzən tar ifaçıları özləri müasir ifa üçün əsərlər bəstələməli olurlar.
Bir sıra ifalarının müəllifi olan tarzənlərdən biri də Şəhriyar İma-
novdur. Tarzənin yeni bəstələri onun fərdi ifa üslubundan irəli gəlir
və həmin üslubu qabarıq şəkildə ifadə edir.

Lakin təbii olaraq tarda müasir ifalar hamı tərəfindən birmə-
nalı qarşılanmır.

Əgər milli dəyərlərimizi qorumaq məqsədi ilə tar ifaçılığında
yeniliklərə qarşı çıxırıqsa deməli notla çalğı üsuluna, ifasına qarşı da
çıxmalıyıq. Lakin Hacı Məmmədov, Əhsən Dadaşov Ramiz Quliyev,
Həmid Vəkilov və başqaları kimi böyük ustadlar muğamla yanaşı
həmçinin bəstəkar əsərlərinin də mahir ifaçıları kimi şöhrət qazanıblar.

Deməli yeniliklər milli dəyərlərə xəter yetirmədən, əsrlərlə
qorunub saxlanılan muğam ənənələri ilə paralel şəkildə davam edə
bilər. Biz tarda pop, caz, rok kimi müasir populyar musiqini ifa et-
məklə bərabər Azərbaycan muğam ifaçılığını da unutmamalı, əksi-
nə, tarın nə qədər hərtərəfli və mükəmməl bir milli alət olduğunu
dünyaya sübut etməliyik.

Nəyə görə mənşəcə Azərbaycan alətləri olmayan fortepiano-
da, qarmonda xalq musiqisi, muğam ifa etmək yasaq sayılmır, tarda
isə digər ölkələrin musiqisini ifa etmək yasaq sayılmalıdır?

Müasir musiqi ifaçılığında önəmli rolu olan tarzənlər Arslan
Növrəli, Şəhriyar İmanov, Mircavad və Mircavid Cəfərovlar və b.
konsert fəaliyyəti və ifa üslubları məruzədə təhlil ediləcəkdir.

Məruzədə müasir tar ifaçılığının müxtəlif istiqamətlərini işıq-
landırmaqla bərabər isdedadlı tarzənlərin repertuar zənginliyindən,
müxtəlif amplualarda qazandıqları uğurlarından, beləliklə də musiqi
mədəniyyətinə bəxş etdikləri töhfələrindən bəhs ediləcəkdir.